

שמעון בן גמליאל שאמר שבבית אביו נהגו היתר בדבר, סייעניהו –
 יש לך לסייע לדברי מדתנא קמא שאסר זאת.
 השיב לו אביי, הא לא קשיא, שהרי מעשה רב – רבן שמעון מעיד
 שכך נהגו בבית אביו רבן גמליאל, ויש ללמוד מכך, שכן הלכה. ואם
 כן מפל מקום קשיא על דבריך, שהרי מאי לאו – האם אין כוונת
 רבן שמעון בן גמליאל שנהגו בבית אביו להדליק האגוז יחד עם
 הפתילה. הרי שמוטר להדליק בפתילה פסולה המעורבת בכשירה.
 דוחה הגמרא: לא – לא נהגו בבית רבן גמליאל להדליק האגוז יחד
 עם הפתילה, אלא הדליקו את הפתילה הכשירה לבדה, והאגוז לא
 שימש אלא להקפות – לסמוך עליו את הפתילה הכשירה שתצוף על
 פני השמן ולא תטבע בו. ורק באופן זה מותר, אבל באופן שכורך
 פתילה כשירה עם פסולה, כדי להדליק את שניהם יחדיו, אסור.
 מקשה הגמרא: אי ההיתר הוא רק כשהאגוז משמש להקפות, מאי
 מעמא דתנא קמא שאסר, והלא אינו מדליק אלא את הפתילה
 הכשירה.
 מיישבת הגמרא: כולה – כל הברייתא רבן שמעון בן גמליאל היא,
 ואין כאן מחלוקת, וחסורי מחסרה והכי קתני – ויש ללמוד את
 הברייתא כאילו היא חסירה, וכך יש לשנות, כרף דבר שמדליקין בו
 על גבי דבר שאין מדליקין בו, אין מדליקין בו בשבת וכו' כדברי
 רבה. כמה דברים אמורים שאין מדליקים בו, דווקא שכוכר כדי
 להדליק גם את הפסולה, אבל אם כורכה להקפות – להציף על ידה
 את הפתילה הכשירה, מותר, שרבן שמעון בן גמליאל אומר, של
 בית אמא היו כורכין פתילה על גבי אגוז כדי להציף על ידו את
 הפתילה, ומדליקים את הפתילה הכשירה.
 שוב מקשה הגמרא על רבה: איני – האם כך הדין, שאסור להדליק
 בתערובת שמן פסול עם כשר, והאמר רב פרוצה אמר רב, חלב
 מהותף – חלב שהומוס על ידי בישול וכדומה. וקרבי דינים שנמזחו,
 אף שפסולים להדלקה כשהם לבדם, אדם נוהג לתובו שמן כשר כל
 שהוא, ומדליק בשבת. הרי מפורש בדברי רב שלא גזרו על תערובת
 שמן כשר ופסול, ושלא כרבה.
 מתרצת הגמרא: הני – עצם מהותף וקרבי דינים שנמזחו מימשכי
 בעיניהו – נמשכים הם עצמם אחר הפתילה גם כשהם לבדם, והני –
 ואולם שאר השמנים הפסולים [שאסר רבה להדליקם אף בתערובת
 שמן כשר] לא מימשכי בעיניהו – אינם נמשכים אחר הפתילה
 כשהם לבדם, ונזרו רבן על חלב מהותף הנמשך אחר הפתילה
 ואסרו להדליק בו לשבת, משום שחששו שמא יבא להדליק בחלב
 שאינו מהותף שאינו נמשך, וכן גזרו על קרבי דינים שנמזחו, משום
 קרבי דינים שלא נמזחו, וכיון שכל איסורם הוא רק מפני גזירה,
 התיירו להדליק בהם בתערובת שמן כשר, אבל שאר השמנים שהם
 עצמם אינם נמשכים אחר הפתילה, אסורים להדלקה אף בתערובת,
 גזירה שמא יבא להדליק בהם לבדם.
 מקשה הגמרא: וליגזור נמי שלא להדליק בחלב מהותף וקרבי דינים
 שנמזחו שנתן לתובן שמן כשר, משום שיש לחשוש שיבא להדליק
 בחלב מהותף וקרבי דינים שנמזחו שלא נתן לתובן שמן.
 מתרצת הגמרא: היא גופה – עצם ההדלקה בחלב מהותף ובקרבי
 דינים שנמזחו אינה אסורה אלא מחמת גזירה שמא ידליק בחלב
 שאינו מהותף ובקרבי דינים שלא נמזחו, ואנן ניקום – ואנו נעמוד
 וניגזור גזירה לגזירה, שלא להדליק בשמנים אלו גם בתערובת שמן
 כשר, שמא ידליק בהם לבדם, והלא הכלל הוא שאין גזירים גזירה
 לגזירה.
 הגמרא מבארת את דינם של הפתילות והשמנים הפסולים לנר שבת,
 לענין הדלקה בהם בבית המקדש: תני רמי בר חמא, פתילות
 ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת, אין מדליקין בהן
 נרות במקדש, משום שנאמר במצות הדלקת נרות המנורה (שמות כו
 ה), להעלות נר תמיד.
 הגמרא מבארת את הלימוד מהפסוק: הוא תני לה – רמי בר חמא
 שנה דרשה זו, והוא אמר לה – והוא גם מפרש כיצד נלמד הדבר

מבררת הגמרא: למאי נפקא מינה להלכה מהם עיטרן ושעוה.
 משיבה הגמרא: למקה ומקבר – שאם סיכם עם חבירו שימכור לו
 עיטרן נותן לו פסולת הזפת בלא תיקון, וכן בשעוה, נותן לו פסולת
 דבש בלא תיקון.

הגמרא מביאה ברייתא שיש אופן שמוטר להדליק בשבת במינים
 הפסולים לפתילות: תנו רבנן, כל אלו המינים שאמרו חכמים אין
 מדליקין בהן נר בשבת, היינו דווקא לעשות מהם פתילה ולהדליקם
 עם שמן, אבל עושים בהן מדורה, שאו כל פתילה מבעירה את
 חבירתה, בין שמדליקה להתחמם בנגדה, ובין שמדליקה להשתמש
 לאורה. בין שמדליקה על גבי קרנף, ובין שמדליקה על גבי בירה
 המבשלים עליה. מותר הדבר. ולא אמרו חכמים אלא לעשות בהן
 פתילה לנר – כלי עם שמן בלבד.

שינוי במשנה בין השמנים הפסולים להדלקת נר לשבת: ולא בשמן
 קיק וכו'. מבררת הגמרא: מאי שמן קיק. משיבה הגמרא: אמר
 שמואל, שאילתיניהו לכל נחתי וימא – שאלתי זאת לכל יורדי הים,
 ואמרו לי, עוף אחד יש בכרבי הים וקיק שמו, ושומנו של העוף
 משמש להדלקה.

דעה שניה: רב יצחק בריה דרב יהודה אמר, שמן קיק הוא משחא
 דקאוא – שמן היוצא מגרעיני צמר גפן (כותנה).
 דעה שלישית: ריש ליקוש אמר, הוא השמן היוצא מקיקיון דיונה –
 מין צמח המוכרז במקשה שהיה עם יונה הנביא (יונה ד ט), הצומח
 לגובה ועושה צל תחתיו.

אמר רבה בר בר חנה, לדידי חזי לי – אני ראיתי מין קיקיון דיונה,
 ולצלוליבא דמי – ודומה אליון ששמו 'צלוליבא', ומדפשקי דבי –
 וקיקיון זה גדל על פלגי מים, ועל פום חנוותא מדלן יתיה – ותולים
 אותו מעל פתחי החנויות כדי שיעשה צל תחתיו, וכן לריח טוב,
 ומפריצוהי עברי משחא – ומגרעיני עושים שמן, וכענפוהי ניקון
 כל פריחי המערכת – ובצל ענפיו שוכבים כל חולי ארץ ישראל.

הגמרא מבארת טעם הגזירה שלא להדליק בפתילות ובשמנים
 המזוכרים במשנתנו: אמר רבה, פתילות שאמרו חכמים אין
 מדליקין בהן בשבת, הטעם הוא מפני שהאור מסככת בהן –
 האש אינה דולקת בנחת במקום אחד אלא קופצת. ושמנים שאמרו
 חכמים אין מדליקין בהן, הטעם הוא מפני שאין נמשכין היטב אחר
 הפתילה. ובין בפתילות ובין בשמנים חששו חכמים שמא יטה את
 הנר בשבת כדי שיתקרב השמן לראש הפתילה וידלק היטב, ונמצא
 מבעיר בשבת.

הגמרא מביאה ספק בענין הדלקה בשמן פסול המעורב בשמן כשר:
 בעא – [שאל] מיניה אביי מרבא, שמנים שאמרו חכמים אין
 מדליקין בהן בשבת, מהו שינתן לתובן שמן כשר כל שהוא וידיק,
 שהרי על ידי עירוב שמן כשר בשמן פסול, כל השמן נמשך אחר
 הפתילה, ואין לחשוש שיבא להטות. וצדיי הספק הם, מי יגזירן
 דילמא אתי להדליק בעיניהו – שאם נתיר לו זאת, שמא יבא
 להדליק בשמן פסול לבדו, או שמא לא גזרו, ומותר להדליק באופן
 זה. אמר ליה רבה לאביי, אין מדליקין.

שאל אביי את רבה, מאי מעמא אין מדליקים באופן זה. השיב לו
 רבה, לפי שאין מדליקין בשמן פסול לבדו, ואם נתיר על ידי עירוב
 עם שמן כשר יבא להדליק גם בשמן פסול לבדו.

מקשה הגמרא: איתביה – הקשה אביי לרבה, שינוי בברייתא, כרף
 דבר – (פתילה) שמדליקין בו בשבת על גבי דבר שאין מדליקין בו
 בשבת, אין מדליקין בו בשבת. אלו הם דברי תנא קמא. (אמר) רבן
 שמעון בן גמליאל [אומר] של בית אמא היו כורכין פתילה כשירה
 על גבי אגוז שלבדו אינו ראוי לשמש כפתילה, ומדליקין אותה לנר
 שבת. מוכיח אביי: קתני מיהת – מכל מקום שנינו בדברי רבן שמעון
 בן גמליאל, מדליקין בפתילה פסולה המעורבת בכשירה, ואין גזורים
 שיבא להדליק בפסולה לבדה, ואם כן גם בשמנים יש להתיר הדלקה
 בשמן פסול המעורב בשמן כשר.
 אמר ליה רבה לאביי, אדמונתבת לי – עד שאתה מקשה עלי מדלוקין

22 בשבת כשר להדלקה במקדש.
 23 דוחה הגמרא: לא, כוונת הברייתא רק לבגדי כהונה דבויז - פשתן,
 24 והיינו הכתונת.
 25 הגמרא מביאה מחלוקת בדינם של הפתילות והשמנים הפסולים לנר
 26 שבת, לענין כשרותם להדלקת נר חנוכה, ואגב כן עוברת הגמרא
 27 לעסוק בטעמו של חג החנוכה, ובהלכותיו: אָמַר רַב הוֹנָא, פְּתִילוֹת
 28 וְשִׁמְנִים שְׁאֵמְרוּ חֲכָמִים אֵין מְדַלְקִין פְּהֵן בְּשַׁבַּת, אֵין מְדַלְקִין פְּהֵן
 29 בְּחֲנוּכָה, בֵּין בְּשַׁבַּת של חנוכה, וּבֵין בְּחֹל.
 30 הגמרא מבארת את הטעם: אָמַר רַבָּא, מַאי טַעְמָא דְרַב הוֹנָא,
 31 קָסְבַּר, בְּבִתָּה נר חנוכה בתוך הזמן שקבעו חכמים (להלן ע"ב), וְקוֹק לָהּ
 32 - חייב לשוב ולהדליקה. ולכן צריך להדליקה בפתילות ושמנים
 33 הדולקים היטב, שאם לא כן יש לחשוש שתכבה בתוך הזמן, ויפשע
 34 ולא יחזור וידליקה. מוסיף רבא, וְגַם סַבַּר רַב הוֹנָא שְׁמוּתָר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ
 35 לְאוֹרָה של נר חנוכה, ולכן אסור להדליק נר חנוכה בשבת בפתילות
 36 ושמנים האסורים להדלקת נר שבת, שגם בנר חנוכה יש לחוש שמא
 37 כשישתמש לאורה ולא תדלק יפה יבא להטותה, ויעבור על מלאכת
 38 מבעיר.
 39 דעה שניה: וְרַב חֲסֵדָא אָמַר, מְדַלְקִין נר חנוכה פְּהֵן - בפתילות
 40 ושמנים הפסולים לנר שבת בְּחֹל, אֲכַל לֹא בְּשַׁבַּת.
 41 הגמרא מבארת את הטעם: קָסְבַּר רַב חֲסֵדָא, בְּבִתָּה נר חנוכה בתוך
 42 הזמן,

1 מהפסוק. שלשון 'להעלות' מלמד צריך להדליק בשמן ופתילה
 2 הדולקים היטב, פְּדֵי שְׁתָּהּא שְׁלֵהֶבַת שבהם עולה מאיליה, וְלֹא
 3 שְׁתָּהּא השלהבת עולה על ידי דָּבָר אַחֵר - על ידי תיקון והטיה
 4 הנצרכים בפתילות ושמנים הפסולים להדלקה בשבת.
 5 הגמרא מנסה להוכיח ממשנה שלא כדברי רמי בר חמא: הָיָן (סוכה
 6 נא), מְבַלְאֵי מְכַנְסֵי כְהֻנִּים, וּמַהֲמִינֵיהֶם - וכן מאבנטיהם שבלו, הָיוּ
 7 מְפִקְעִין - קורעים אותם לרצועות ועושים מהם פתילות, וּמִהֵן
 8 מְדַלְקִין המנורות שהיו בשמחת בית השואבה שהיתה מתקיימת
 9 בלילי סוכות בעזרת נשים שבבית המקדש. הרי שאף שהאבנטיים היו
 10 עשויים מפשתן ושלשת מיני צמר, ולעיל (ב) שנינו בברייתא שהצמר
 11 פסול להדלקה בשבת, מכל מקום הדליקו בהם את המנורות
 12 שבמקדש בשמחת בית השואבה, ומוכח שמוותר להדליק במקדש גם
 13 בפתילות הפסולות לנר שבת.
 14 דוחה הגמרא: נרות שְׁמֻחַת בֵּית הַשְּׁוֹאֵבָה שְׁאֵנֵי, כיון שלא נאמר
 15 בתורה חיוב הדלקתם ולא נכתב עליהם 'להעלות', ולכן כל
 16 הפתילות והשמנים כשרים להם, מה שאין כן בנרות המנורה.
 17 שוב מנסה הגמרא להוכיח שלא כדברי רמי בר חמא: הָא שְׁמַע,
 18 דְתַנִּי רַבָּא פַר מִתְנָה, בְּגֵדֵי כְהוֹנָה שְׁבִלוּ, מְפִקְעִין אוֹתָן לרצועות,
 19 וּמִהֵן הָיוּ עוֹשִׂין פְּתִילוֹת לַמְנֹרָה שבמקדש. מוכיחה הגמרא, מַאי
 20 לָאו - האם אין כוונת הברייתא גם לבגדי כהונה דְּבִלְאִים - העשויים
 21 מצמר ופשתן יחדיו, והיינו האבנטיים, הרי שהצמר הפסול להדלקה

1 הרבים, וכשעבר הגמל נדלק הפשתן, הַחֲנוּנִי חַיִּיב בנזקי הבירה,
 2 שפשע בכך שהניח נר דולק בחוץ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אם פשתנו של
 3 בעל הגמל נדלק בְּנֵר חֲנוּפָה שהדליקו החנוני בחוץ, פְּטוּר החנוני,
 4 כיון שברשות הניחה שם, שמצוה להניחה בחוץ כדי לפרסם הנס.
 5 הגמרא דנה האם יש ללמוד מדברי רבי יהודה את הגובה הראוי
 6 להנחת נר חנוכה: אָמַר רַבִּינָא (מְשוּם דִּרְבָּה), זֹאת אֲמַרְתָּ – מכך
 7 שפטר רבי יהודה את החנוני שהדליק נר חנוכה בחוץ יש ללמוד, נֵר
 8 חֲנוּפָה מְצוּה לכתחילה לְהַנִּיחָה בְּתוֹךְ עֲשָׂרָה טפחים מהקרקע, דִּיאִ
 9 סְלֵקָא דַּעְתָּךְ שאפשר להניחה לְמַעַלָּה מֵעֲשָׂרָה טפחים, מדוע פטור
 10 החנוני, לִימָא לִיה – יאמר לו בעל הבירה, הֲיֵה לָךְ לְהַנִּיחַ את הנר

11 לְמַעַלָּה מְגוּבָהוּ שֶׁל גָּמֶל וְרוֹכְבוֹ, כדי שלא ידלק משאו בנר, וכיון
 12 שלא עשית כן יש לך להתחייב בנזק שנגרם מהנר. ומכך שפטרו רבי
 13 יהודה מוכח, שמצוה להניחה בתוך עשרה טפחים, ולכן אין יכול בעל
 14 הבירה לטעון שהיה לו להניחה למעלה מגמל ורוכבו.
 15 דוחה הגמרא: וְדִילְמָא אין מצוה להניחה בתוך עשרה, ומכל מקום
 16 פטור, דִּיאִ מִיִּטְרַחָא לִיה טוּבָא – שאם נטריחו הרבה, להגביה הנר
 17 למעלה מגמל ורוכבו, אֲתֵי לְאִיִּמְנוּעֵי מְצוּהָ – יבא להמנע לגמרי
 18 מלקיים מצות הדלקת נר חנוכה.
 19 הגמרא מבארת עד איזה גובה אפשר להניח נר החנוכה: אָמַר רַב
 20 בְּהֵנָא, דִּרְשׁ רַב נָתַן פֶּר מְנִיּוּמֵי מְשָׁמִיָּה דִּרְבִּי תַנְחוּם,